

Висновки. Отже, менторингова діяльність призначена для вирішення проблем діяльності підприємства шляхом навчання одних працівників та нематеріального стимулювання інших. Її сутність можна визначити як метод навчання та розвитку персоналу, під час якого більш досвідчений працівник ділиться знаннями зі своїми колегами протягом певного часу. У роботі наставника дуже багато що залежить від учня, тому визначити чіткі критерії ефективності наставництва, як правило, вкрай складно. Є такі підопічні, які досягнуть успіхів і без наставника, а є ті, хто і з досвідченим наставником, нічого не досягне, тому просування підопічних не може бути єдиним критерієм оцінки ефективності наставника. Тож цінувати зусилля в роботі наставників потрібно не менше, ніж результат.

Список бібліографічного опису

1. Чаплін А., Антіпова Е. С. Формування механізму інтеграційного управління клієнтами консалтингової компанії. Економіка та менеджмент у сфері послуг. URL: <https://cyberleninka.ru>.
2. Белогой К. Н., Марченкова Є. Г. Стажування як фактор підвищення стандартів виробництва та якості роботи персоналу роздрібної мережі. Вісник КемДУ. 2010. №. 2. С. 60-69.
3. Чумиков А. Н. Зв'язки з громадськістю. 2001. С. 51-53.
4. Поульсен Кірсен М. Програми наставництва Поульсена: криміналістичні, форmentorські можливості для організацій та для суспільства. Промислове та комерційне навчання. 2016. Вип. 45 Випуск 5. С. 255-263.
5. Дахно, І. І. Ділова кар'єра. 2011. 528 с.

References

1. Chaplin A., Antipova E. S. Formuvannya mekhanizmu intehratsiynoho upravlinnya kliyentamy konsal'tynhovoyi kompaniyi. Ekonomika ta menedzhment u sferi posluh. URL: <https://cyberleninka.ru>. [in Ukrainian]
2. Belohoy K. N., Marchenkova Ye. H. Stazhuvannya yak faktor pidvyshchennya standartiv vyrobnytstva ta yakosti roboty personalu rozdribnoyi merezhi. Visnyk KemDU. 2010. No. 2. pp. 60-69. [in Ukrainian]
3. Chumykov A. N. Zv'yazky z hromads'kisty. 2001. pp. 51-53. [in Ukrainian]
4. Poul'sen Kirsten M. Prohramy nastavnytstva Poul'sena: kryminalistychni, formentors'ki mozhlyvosti dlya orhanizatsiy ta dlya suspil'stva. Promyslove ta komertsiyne navchannya. 2016. Vyp. 45 Vypusk 5. pp. 255-263. [in Ukrainian]
5. Dakhno, I. I. Dilova kar"yera. 2011. 528 p. [in Ukrainian]

Дата подання публікації 02.06.2020 р.

УДК 330.332.5

Сівіцька Ю.О., здобувач ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка»,
Полтавська державна аграрна академія, Полтава, Україна
Sivitska Yuliia, PhD student,
Poltava state agrarian academy, Poltava, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8635-9038>

СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ЦІЛІСНОГО МАЙНОВОГО КОМПЛЕКСУ АГРОХОЛДИНГУ

Полтавська державна аграрна академія

Аграрні підприємства України стають все більш конкурентноздатними та відчувають потребу у залученні додаткових фінансових ресурсів не тільки шляхом кредитування, але й за участю інвесторів. При залученні інвесторів, особливо з іноземним капіталом, важливого значення набуває оцінка вартості аграрного бізнесу, переважна більшість якого зараз являє собою цілісні майнові комплекси. Мета статті - виявити сутність процесу оцінки вартості цілісного майнового комплексу агрохолдингу шляхом визначення найбільш коректної методології оцінки бізнесу, що відповідає даній меті.

Виробничий та управлінський процеси агрохолдингу мають істотні відмінності, порівняно з іншими галузями. Звідси виникає гостра необхідність у вирішенні питань теоретико-методологічного характеру, які виникають у процесі реалізації оціночних процедур з оцінки цілісного майнового комплексу

(ЦМК) агрохолдингу. Адже саме правильно проведена процедура оцінки вартості бізнесу агрохолдингу здатна підвищити вартість компанії та її інвестиційну привабливість. Погляди дослідників та провідних вчених на проблему визначення вартості бізнесу акціонерних компаній (агрохолдингів) суттєво різняться. Вибір методичного підходу та методу оцінки певної компанії, а в нашому випадку – ЦМК сільськогосподарського підприємства, залежить від виду вартості, який потрібно розрахувати в процесі оцінки вартості.

У статті обґрунтовано сутність категорії «вартість» у контексті визначення вартості ЦМК аграрного підприємства. Проведено узагальнення основних методів визначення вартості бізнесу аграрних акціонерних компаній. Запропоновано оцінювати вартість ЦМК аграрного підприємства, виходячи не тільки з мети оцінки, але й враховуючи синергетичний ефект, тобто, придбання вигід від впровадження інтеграційних зв'язків з оточенням, які мають агрохолдинги.

Ключові слова: оцінка вартості аграрного бізнесу, цілісний майновий комплекс, агрохолдинг, аграрне підприємство, методологія оцінки аграрного бізнесу.

THE ESSENCE OF THE PROCESS OF AN AGRICULTURAL HOLDING INTEGRAL PROPERTY COMPLEX VALUING

Poltava state agrarian academy

Agricultural enterprises of Ukraine become more competitive and have a need to attract additional financial resources not only through lending but also with investors. In attracting investors, especially with foreign capital, the valuation of agricultural business becomes important as most companies now are integral property complexes. The purpose of the article is to identify the essence of the process of integral property complex valuation of an agricultural holding by determining the most correct methodology for business valuation that meets this objective.

The production and management processes of an agricultural holding have significant differences compared to other industries. Hence there is an urgent need to address issues of theoretical and methodological nature that arise in the implementation of business valuation procedures for the assessment of an integral property complex of an agricultural holding. After all, the correctly conducted business valuation procedure can increase an agricultural holding's value and its investment attractiveness. The views of researchers and leading scientists on the problem of determining the value of the business of joint-stock companies (agricultural holdings) differ significantly. The choice of methodological approach and method of valuation of a particular company, and in our case - the integral property complex of an agricultural enterprise, depends on the type of value that must be calculated in the process of valuation.

The article substantiates the essence of the category "value" in the context of determining the value of integral property complex of an agricultural enterprise. The main methods of determining the value of business of agricultural joint-stock companies are generalized. It is proposed to estimate the value of the integral property complex of an agricultural enterprise, based not only on the purpose of the valuation but also taking into account the synergetic effect, ie, the acquisition of benefits from the implementation of integration ties with the environment that agricultural holdings have.

Key words: agricultural business valuation, integral property complex, agroholding, agrarian (agricultural) enterprise, agricultural business valuation methodology.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Аграрні підприємства України стають все більш конкурентоздатними та відчувають потребу у залученні додаткових фінансових ресурсів не тільки шляхом кредитування, але й за участю інвесторів. При залученні інвесторів, особливо з іноземним капіталом, важливого значення набуває оцінка вартості аграрного бізнесу, переважна більшість якого зараз являє собою цілісні майнові комплекси. Звідси виникає гостра необхідність у вирішенні питань теоретико-методологічного характеру, які виникають у процесі реалізації оціночних процедур з оцінки цілісного майнового комплексу (ЦМК) агрохолдингу.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Конєва та Матвєєв, досліджуючи проблему оцінки вартості бізнесу, вважають найбільш прийнятним для оцінки аграрного бізнесу методологію «активи плюс гудвіл» [1]. Франк-Дабровська та інші [2] запропонували свою власну модель оцінки вартості аграрної

компанії. Дане дослідження обґрунтовує наявність специфічних факторів, притаманних аграрному бізнесу. Мейнхарт [3], Камара та інші [4] вважають модель оцінки вартості акціонерного (власного) капіталу найбільш коректною для оцінки вартості аграрного бізнесу.

Цілі статті: виявити сутність процесу оцінки вартості цілісного майнового комплексу агрохолдингу шляхом визначення найбільш коректної методології оцінки бізнесу, що відповідає даній меті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Враховуючи те, що аграрний сектор економіки України, як і багатьох інших країн світу є пріоритетним, вдосконалення методології оцінки вартості агрохолдингу є актуальним та важливим питанням. Адже саме вона здатна підвищити вартість компанії та її інвестиційну привабливість.

Для всіх спеціалістів, які пов'язані з корпоративними фінансами, знання механізмів оцінки вартості компанії є вкрай необхідним. Це стосується не тільки важливості оцінки вартості компанії при злиттях та поглинаннях, а й розуміння того, що процес оцінки вартості компанії та її підрозділів допомагає визначити джерела створення та збільшення економічної вартості компанії.

Розглянемо суть категорії «вартість» у контексті визначення вартості ЦМК аграрного підприємства. З початку з'ясуємо які об'єкти оцінки включає у себе поняття «сільськогосподарського майна».

Об'єкти оцінки, що підпадають під визначення «сільськогосподарське майно» можуть виступати у наступних формах:

- у матеріальній формі;
- у формі цілісного майнового комплексу (ЦМК).

Об'єкти сільськогосподарського майна у матеріальній формі являють собою рухоме та нерухоме майно. До рухомого майна відносять: машини та обладнання, транспортні засоби, біологічні активи тваринництва та інше рухоме майно. До нерухомого майна належать: біологічні активи рослинництва, земельні ділянки з поліпшеннями та без них, будівлі, споруди та передавальні пристрої [5].

Об'єкти у нематеріальній формі не є сільськогосподарським майном.

Об'єкти сільськогосподарського майна у формі цілісного майнового комплексу це – підприємства, структурні підрозділи, підприємств та частки у них. Такі об'єкти сільськогосподарського майна у матеріальній формі як будівлі, споруди та передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби можуть бути як самостійними об'єктами оцінки, так і складовими ЦМК [6].

Появу поняття цілісного майнового комплексу в Україні пов'язують з роздержавленням та приватизацією підприємств у кінці 90-х років 20 століття.

Сьогодні законами та нормативно-правовими актами України дається визначення поняття «цілісний майновий комплекс» як синоніму «єдиний майновий комплекс» [6].

Дане поняття розкривається у наступних документах:

- Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» 2269-VIII від 18.01.2018;
- Закон України «Про оренду державного та комунального майна» 157-IX від 03.10.2019;
- Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Методики оцінки вартості майна під час приватизації від 22.07.1998 № 1114 ;
- Наказ Фонду державного майна «Про Положення про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісних майнових комплексів державних підприємств, які не підлягають приватизації» від 05.05.2001 № 787;

- Розпорядження Антимонопольного комітету Про затвердження Положення про порядок подання заяв до Антимонопольного комітету України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання від 19.02.2002 № 33-р;
- Наказ Фонду державного майна Про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісного майнового комплексу державного підприємства від 29.12.2010 № 1954;
- Постанова Національного банку України Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями від 30.06.2016 № 351;
- Методика Фонду гарантування вкладів фізичних осіб Про затвердження Методики оцінки активів банку, віднесеного до категорії проблемних або неплатоспроможних від 08.12.2016 № 2707.

Так, даними нормативно-правовими актами встановлено, що «єдиний майновий комплекс державного або комунального підприємства, його структурного підрозділу - усі види майна, призначені для діяльності підприємства, його структурного підрозділу, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировина, продукція, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, включаючи права на земельні ділянки» [7].

У Національному стандарті №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» [8] використовується термін «цілісний майновий комплекс», але не дається його визначення. У Національному стандарті №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» дається визначення поняття «цілісного майнового комплексу»: об'єкти оцінки у формі цілісного майнового комплексу (цілісний майновий комплекс) - об'єкти, сукупність активів яких дає змогу провадити певну господарську діяльність. Цілісними майновими комплексами є підприємства, а також їх структурні підрозділи (цехи, виробництва, дільниці тощо), які можуть бути виділені в установленому порядку в самостійні об'єкти з подальшим складанням відповідного балансу і можуть бути зареєстровані як самостійні суб'єкти господарської діяльності [9].

Вибір методичного підходу та методу оцінки певної компанії, а в нашому випадку – ЦМК сільськогосподарського підприємства, залежить від виду вартості, який потрібно розрахувати в процесі оцінки вартості. Вибір виду вартості здійснюється у відповідності до мети оцінки підприємства.

Об'єктом оцінки називають «бізнес» або «компанію». Прототипи – це «компанія в цілому», а також «визначені частини компанії». Термін «визначені частини компанії» використовується для опису складних підрозділів компанії (наприклад, окремих об'єктів, підрозділів), рідше також "акцій в компанії", наприклад, у формі пакета акцій або акцій товариства з обмеженою відповідальністю, які можна охарактеризувати як подібні до цілого бізнесу. Таким чином, термін "визначена" не обмежується просторовим розмежуванням частини бізнесу, а також застосовується для того, щоб виділити абстрактну частку в цілому бізнесі [10].

Термін «в цілому» означає, що об'єкт оцінки є унікальним конгломератом матеріальних і нематеріальних активів (виробничі фактори). Успішна підприємницька діяльність призводить до того, що ціле є більш цінним, ніж сума його частин, що призводить до збільшення вартості (позитивні ефекти синергії, економія масштабу). Ці переваги комбінації втрачаються, якщо ціле розділене на окремі частини [10].

Відповідно до міжнародних стандартів, розрізняється підрахунок вартості бізнесу, ЦМК та пов'язаних з ним прав, хоча всі ці питання знаходяться у взаємозв'язку. За теорією, з якою згодна більшість вітчизняних дослідників, більш складна система не є простою сумою складових елементів, що входять до неї, оскільки має місце ефект синергії. Тому бізнес – не сума елементів (таких як окремі підприємства, майнові

комплекси, майнові права або фірми, які входять у одну й ту саму сферу певного бізнесу), а інший цілісний носій, який має свої властивості. Щоб оцінити бізнес, його не можна розглядати як зафіксоване балансом майно, бізнес – це діючий об’єкт оцінки, який має численні зв’язки з оточенням [11].

Методологія визначення оціночної вартості ЦМК у відповідності з Національним стандартом №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів», нормативним документом, який використовують професійні експерти оцінювачі під час проведення процедури оцінки, зазначена на Рис. 1.

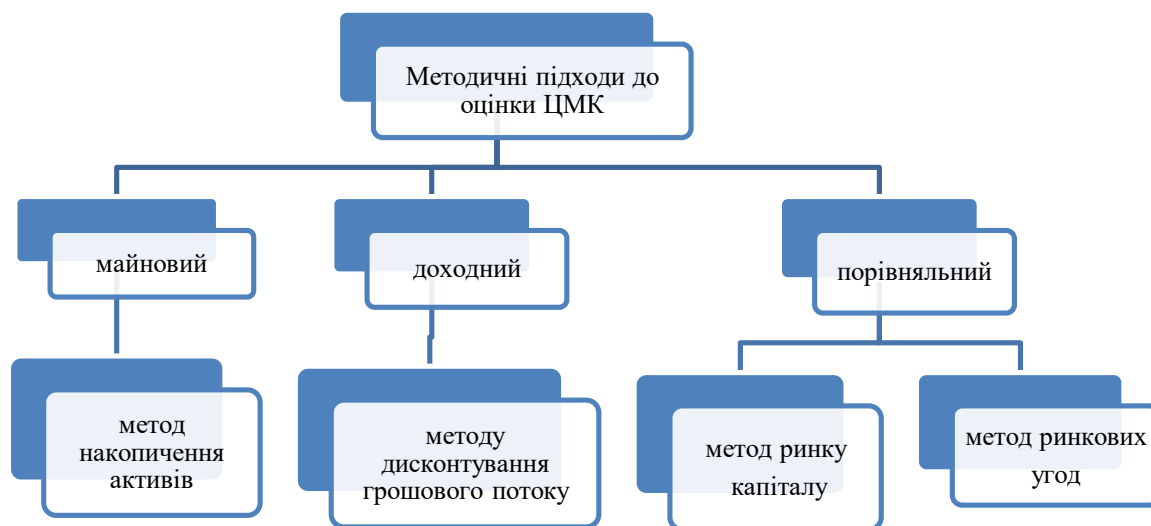

Рис. 1. Методологія визначення оціночної вартості цілісного майнового комплексу згідно з Національним стандартом №3
Джерело: розроблено автором на основі [8]

Для проведення оцінки цілісного майнового комплексу будь-якого підприємства застосовуються такі основні методичні підходи: майновий, дохідний та порівняльний.

У рамках майнового підходу наявний метод накопичення активів. Метод накопичення активів полягає у визначенні чистої вартості активів цілісного майнового комплексу. Чиста вартість активів цілісного майнового комплексу визначається як різниця між вартістю активів та вартістю його зобов’язань, визначених на дату оцінки [9].

Дохідний методичний підхід використовується з застосуванням методу дисконтування грошового потоку. Чистий грошовий потік для власного капіталу на кожен рік (квартал, місяць) прогнозного періоду розраховується як прогнозована величина чистого прибутку, збільшена на прогнозовану суму амортизації, що врахована в складі витрат під час визначення величини чистого прибутку, зменшена на величину прогнозованого приросту робочого капіталу (збільшена на величину зменшення робочого капіталу) зменшена на суму прогнозованих капітальних інвестицій та збільшена на величину приросту довгострокових зобов’язань (зменшена на величину зменшення довгострокових зобов’язань) за відповідний період [9].

Основними методами порівняльного підходу до оцінки цілісних майнових комплексів є метод ринку капіталу та метод ринкових угод. Метод ринку капіталу: ринкова капіталізація цілісного майнового комплексу визначається як добуток ринкового курсу однієї акції акціонерного товариства, що існує або може бути створене

на базі оцінюваного цілісного майнового комплексу, на загальну кількість акцій такого товариства [9].

Метод ринкових угод ґрунтується на припущенні про еквівалентність ринкової вартості цілісного майнового комплексу цінам продажу подібних цілісних майнових комплексів. Як базовий показник для зазначеного методу застосовуються ціни продажу та ціни пропонування подібних цілісних майнових комплексів або ціни продажу та ціни пропонування їх корпоративних часток, що характеризуються певними правами контролю [9].

Погляди дослідників та провідних вчених на проблему визначення вартості бізнесу акціонерних компаній, якими, без сумніву є й агрохолдинги, суттєво різняться. Згруповано дану інформацію можна побачити у Таблиці 1.

Таблиця 1

Основні методи визначення вартості бізнесу акціонерних компаній

Автор	Метод	Джерело
Дамодаран	дисконтованих грошових потоків	[12]
Пенман та Соугінас	прибутковий метод	[13]
Коупленд та ін.	дисконтованих грошових потоків	[14]
Мерсер та Хармс	модель Гордона	[15]
Шевчук та Корягин	концепція визначення ринкової вартості підприємства	[16]
Конєва та Матвєєв	активи плюс goodwill	[17]

У сучасних умовах, коли методологія визначення вартості бізнесу досить різноманітна та окрім класичних методичних підходів: доходного, витратного та порівняльного існують також синтетичні підходи (з застосуванням методів математичного моделювання) надзвичайно важливим є коректний вибір підходу та методу оцінювання агрохолдингу, що дає коректний результат.

Виробничий та управлінський процеси агрохолдингу мають істотні відмінності, порівняно з іншими галузями. Також аграрний бізнес має ряд значних особливостей, притаманних саме цьому виду бізнесу. Отже, удосконалення методології оцінювання вартості крупних аграрних підприємств стає вкрай необхідним.

У складі аграрного майна виділяють три напрями нерухомості: сільськогосподарську нерухомість, лісогосподарську нерухомість, водогосподарську нерухомість. Виходячи з цього сільськогосподарське майно – це річ або сукупність речей сільськогосподарської діяльності, а також права та обов'язки. Матеріальна форма: сільськогосподарська нерухомість та сільськогосподарське рухоме майно [17].

Сільськогосподарська нерухомість – земельна ділянка сільськогосподарського призначення без поліпшень або з поліпшеннями. Сільськогосподарське рухоме майно – матеріальні об'єкти сільськогосподарської діяльності, які можуть бути переміщені без шкоди. У сільськогосподарську діяльність включаються: тваринництво, лісівництво, рослинництво, землеробство, водне господарство (зокрема, риборозведення). До біологічних активів відносять живу рослину або тварину. О.І. Драпіковський, І.Б. Іванова вказують на те, що результативність будь-якої оцінки залежить, насамперед, від правильної ідентифікації об'єкта [17].

Розвиток фондового ринку в сучасній Україні та вихід українських агрохолдингів на світові фондові біржі обґрунтовують необхідність вдосконалення методології оцінки аграрних підприємств, які дуже приваблюють закордонних інвесторів [18].

Найбільш часто використовуваним в оцінці вартості бізнесу в наш час є доходний підхід, який дає чіткі уявлення про процес і результати оцінки вартості підприємства. Перевагою такого підходу є більш чітка можливість визначення ефективності використання акціонерного та залученого капіталу. Разом із тим виникає складність прогнозування грошових потоків з врахуванням ризиків та темпів росту грошового потоку на майбутнє. Доходний підхід до оцінки вартості підприємства є більш удосконаленим у порівнянні із іншими, оскільки, відображає дохід акціонерів, майбутніх інвесторів та умови генерування грошових потоків на майбутнє. Такий підхід доцільно застосовувати при дослідженні можливостей подальшого інвестування підприємства наявними акціонерами та інвесторами [19].

Доходний підхід ґрунтується на методах оцінки вартості бізнесу (підприємства), які визначають потік майбутніх доходів об'єкта оцінки. До основних методів доходного підходу відносять метод капіталізації доходу та метод дисконтування грошового потоку. В основі методу капіталізації доходу лежить процес капіталізації майбутнього прибутку або капіталізації майбутнього нормалізованого грошового потоку. Даний метод широко використовується при оцінці вартості тих підприємств, майбутній дохід яких можна вважати постійним. У випадку зміни майбутніх доходів протягом прогнозного періоду, доцільніше для оцінки бізнесу використовувати метод дисконтування грошових потоків [20].

Визначення вартості доходним методом є інструментом управління нею, оскільки охоплює елементи прогнозу виручки та витрат з урахуванням змін зовнішнього середовища й відповідних стратегічних і тактичних рішень, які може приймати менеджмент [21].

Специфічні особливості застосування доходного методичного підходу до оцінки вартості ЦМК агрохолдингів наступні:

- складність прогнозування об'єму грошових потоків з причини нестабільності прибутків агрохолдингів;
- складність при виборі часового періоду для прогнозування;
- складність обґрунтування величини ставки дисконтування.

Головною проблемою при застосуванні порівняльного методичного підходу для оцінки ЦМК агрохолдингів – відсутність ринку акцій крупних аграрних підприємств України та закритість відомостей щодо укладених цивільно-правових угод з продажу подібних підприємств.

Застосування затратного підходу для оцінки ЦМК агрохолдингів можливе, але оціночна вартість, отримана в результаті застосування даного підходу буде далекою від ринкової вартості бізнесу, і тим більше, від інвестиційної. Адже неможливо об'єктивно оцінити вартість бізнесу агрохолдингу, якщо розглядати його не як діючу та пов'язану з оточенням систему (цілісний майновий комплекс), а як майно на балансі компанії.

Висновки. Враховуючи те, що аграрний сектор економіки України, як і багатьох інших країн світу є пріоритетним, вдосконалення методології оцінки аграрного бізнесу є актуальним та важливим питанням.

Виходячи з вищезазначеного, пропонуємо оцінювати вартість ЦМК аграрного підприємства, виходячи не тільки з мети оцінки, але й враховуючи синергетичний ефект, тобто, придбання вигід від впровадження інтеграційних зв'язків з оточенням, які мають агрохолдинги.

Найбільш повно синергетичний ефект враховується при застосуванні доходного методичного підходу. Оскільки, даний підхід дозволяє врахувати майбутні грошові

потоки та спрогнозувати ефективність інвестицій. Також, даний підхід застосовується у випадку оцінки вартості бізнесу з нестабільними грошовими потоками, що особливо актуально для аграрного бізнесу.

Подальші дослідження мають бути направлені на пошук найбільш прийнятних методів оцінки вартості ЦМК агрохолдингів в залежності від стадії життєвого циклу компанії.

Список бібліографічного опису

1. Конєва Т. А. Порівняльний аналіз методів оцінки вартості бізнесу на прикладі аграрного підприємства / Т. А. Конєва, В. В. Матвєєв // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2017. - Вип. 27(3). - С. 50-54. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_27\(3\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_27(3)_13).
2. Franc-Dąbrowska J., Madra-Sawicka M. and Bereźnicka J. (2018). Cost of Agricultural Business Equity Capital—A Theoretical and Empirical Study for Poland. *Economies*, 6, 37, 10, 1-15. doi:10.3390/economies6030037.
3. Meinhart T.J. (2008). Estimating a Company-Specific Risk Premium in the Cost of Capital for Ad Valorem Tax Valuation Purposes. *Willamette Management Associates Insights*, Summer 2008, pp. 19-25.
4. Câmara A., San-Lin C., Yaw-Huei W. (2008). Option implied cost of equity and its properties. *Journal of Future Markets*, 29, 599–629. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1003924>
5. Могилова М. М. Удосконалення оцінки основних засобів сільськогосподарського призначення при діагностиці інвестиційної привабливості та кредитоспроможності аграрних підприємств / М. М. Могилова // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 5. - С. 22-27. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_5_6.
6. Кривобок С. Деякі питання, пов'язані з визначенням підприємства як майнового комплексу за Цивільним кодексом України [Текст] / С. Кривобок // Право України. – 2003. – №10. – С. 132-134.
7. Верховна Рада України. - Закон України «Про оренду державного та комунального майна» 157-IX [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – 310. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-IX>.
8. Кабінет Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України Національний стандарт № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-p>.
9. Фонд державного майна. Наказ «Про порядок віднесення майна до такого, що включається до складу цілісного майнового комплексу державного підприємства» [Електронний ресурс] / Фонд державного майна – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0109-11>.
10. Manfred Jürgen Matschke. Fundamentals of Functional Business Valuation / Manfred Jürgen Matschke, Gerrit Brösel, Xenia Matschke. // Journal of business valuation and economic loss analysis. – 2010. – №5. – С. 1–139.
11. Коваль І.Ф. Оцінка вартості компаній: методичні підходи та застосування. / Коваль І.Ф. // Молодий вчений. – 2017. – №4. – С. 665–668.
12. Дамодаран А. Инвестиционная оценка: инструменты и методы оценки любых активов: Пер. с англ. [Текст] / А. Дамодаран. – 3. изд. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 1324 с.
13. Penman S. A Comparison of Dividend, Cash Flow, and Earnings Approaches to Equity Valuation [Text] / S. Penman, T. Sougiannis // Contemporary Accounting Research, 15, Fall, 1998. – p. 343-383.
14. Коупленд Т. Вартість компанії: оцінка і управління: [підручник] / Т. Коупленд, Т. Коллер, Дж. Муррін. – М.: Олимп-Бизнес, 2008 – 576 с.
15. Мерсер К. Интегрирована оцінка вартості бізнесу: [підручник] / К. Мерсер, Т. Хармс. – М.: Маросейка, 2008.
16. Шевчук, В. Теоретико-методологічні засади оцінки вартості підприємства [Текст] / В. Шевчук, М. Корягін // Економіст. – 2012. – №10. – С. 58-60.
17. Гаража О.П. Стандартизація оцінки майна у світі. / Гаража О.П. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – №10. – С. 36–42.
18. Касперевич Л. В. Особливості оцінки сільськогосподарських земель в умовах ринкових відносин. / Касперевич Л. В. // Агросвіт. – 2018. – №19. – С. 3–10. doi: 10.32702/2306-6792.2018.19.3
19. Vidal García R. Company valuation methods: applying dynamic analogical-stock market valuation models to agrarian cooperatives. / Vidal García R., Sales C., Lopez L. // Spanish Journal of Agricultural Research. – 2004. – №2. – С. 17–25. doi: <http://dx.doi.org/10.5424/sjar/2004021-56>
20. Петрів І. Особливості оцінки вартості підприємств на основі методу дисконтування грошових потоків. / Петрів І. // Економічний дискурс. – 2017. – №2. – С. 137–144.
21. Пілявоз Т. Прогнозування грошових потоків у оцінці вартості підприємства. [Електронний ресурс] / Пілявоз Т. // XLVII Науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/viewPaper/5361>.

References

1. Konieva T.A., Matvieiev V.V. (2017). *Porivnialnyi analiz metodiv otsinky vartosti biznesu na prykladi ahrarnoho pidpriemstva* [The comparative analysis of estimation methods of business value on the example of agrarian enterprise]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, [Online], 27(3), 50-54, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_27\(3\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_27(3)_13).
2. Franc-Dąbrowska J., Madra-Sawicka M., Bereźnicka J. (2018). Cost of Agricultural Business Equity Capital—A Theoretical and Empirical Study for Poland. *Economies*, 6, 37, 10, 1-15. doi:10.3390/economies6030037.
3. Meinhart T.J. (2008). Estimating a Company-Specific Risk Premium in the Cost of Capital for Ad Valorem Tax Valuation Purposes. *Willamette Management Associates Insights*, Summer 2008, pp. 19-25.
4. Câmara A., San-Lin C., Yaw-Huei W. (2008). Option implied cost of equity and its properties. *Journal of Future Markets*, [Online], 29, 599–629, available at: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1003924>

5. Mohylova M.M. (2016). *Osnovni zasoby silskohospodarskykh pidpriemstv: stan, otsinka, vidtvorennia: monohrafiia*. [Fixed assets of agricultural enterprises: state, evaluation, renovation: monograph], *Natsionalnyi naukovyi tsentr "Instytut ahraryoi ekonomiky"*, Kyiv, Ukraine.
6. Kryvobok S. (2003) *Deiaki pytannia, poviazani z vyznachenniam pidpriemstva yak mainovoho kompleksu za Tsyvilnym kodeksom Ukrainy* [Some issues related to the definition of the enterprise as a property complex under the Civil Code of Ukraine]. *Pravo Ukrainy*, 10, pp. 132-134
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2019). Law of Ukraine "On Lease of State and Municipal Property" 157-IX available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-IX>.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2006), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine National standard no. 3 "Evaluation of integral property complexes", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-п>
9. State Property Fund. (2010). State Property Fund Order "On the procedure for classifying property as one that is included in the integral property complex of a state enterprise" available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0109-11>.
10. Manfred Jürgen Matschke. (2010). Fundamentals of Functional Business Valuation. *Journal of business valuation and economic loss analysis*, 5, pp. 1–139.
11. Koval I.F. (2017) Valuation of companies: methodological approaches and applications. *Molodyi vchenyi*, 4, pp. 665–668.
12. Damodaran A. (2004). *Investitsionnaya otsenka: instrumentyi i metody otsenki lyubyih aktivov*. [Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset] Translated from English. Third edition. *Alpina Business Books*, 1324 p.
13. Penman S. A. (1998). Comparison of Dividend, Cash Flow, and Earnings Approaches to Equity Valuation. *Contemporary Accounting Research*, 15, Fall, p. 343-383.
14. Kouplend, T. Koller, T. and Murrin, D. (2008). *Vartist kompanii: otsinka i upravlinnia* [Company value: evaluation and management]. Translated from English. *Olymp-Business*, 576 p.
15. Z. Christopher Mercer, Travis W. Harms. *Integrirovannaia teoriya otsenki stoimosti biznesa*. [Business valuation. An integrated theory. Second edition] Translated from English: Maroseika, 290 p.
16. Shevchuk V, Koriahin M. (2012). *Teoretyko-metodolohichni zasady otsinky vartosti pidpriemstva* [Theoretical and methodological principles of enterprise valuation], *Economist*, 10, p. 58-60.
17. Harazha O.P. (2016). Standardization of property valuation in the world. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. [Online], no.10, available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/10.pdf>
18. Kasperevych L. V (2018). Features of valuation of agricultural land under market conditions. *Ahrosvit*. [Online], no.19, available at: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2725&i=0>
doi: 10.32702/2306-6792.2018.19.3
19. Vidal García R, Sales C., Lopez L. , (2004), Company valuation methods: applying dynamic analogical-stock market valuation models to agrarian co-operatives. *Spanish Journal of Agricultural Research*, [Online], vol. 2, no. 1, p. 17-25, available at: <http://revistas.inia.es/index.php/sjar/article/view/56>.
doi: <http://dx.doi.org/10.5424/sjar/2004021-56>
20. Petriv I. (2017). *Osoblyvosti otsinky vartosti pidpriemstv na osnovi metodu dyskontuvannia hroshovykh potokiv* [Features of an enterprise valuation based on discounted cash flow method], *Ekonomichniy diskurs* 2, pp. 137–144.
21. Piliavoz T. (2018). Prohnozuvannia hroshovykh potokiv u otsintsi vartosti pidpriemstva [Cash flow forecasting in an enterprise valuation]. *XLVII Naukovo-tekhnichna konferentsiia fakultetu menedzhmentu ta informatsiinoi bezpeky*. [Online] available at: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/viewPaper/5361>.

Дата подання публікації 11.06.2020 р.